

Biketov S.O. Formation of landscapes near ponds in landscape parks of the central part of the end of XVIII-XIX centuries

Is adduced guiding principles at the formation of coastal landscapes beside water body Is indicated certain attributes at formation. The recommendations for the reconstruction of parks that include water and basic principles of design areas around the reservoir, depending on environmental conditions.

Keywords: Green backstage, meadow Vista, coastline, array, groups.

УДК 712.23

Ст. викл. Н.К. Бут –

Національний авіаційний університет, м. Київ

**ПРИНЦИПИ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ НАБЕРЕЖНИХ УЖГОРОДА**

Проведено аналіз та визначено містобудівний потенціал набережних міських територій. Досліджено світову та вітчизняну організацію міського середовища з урахуванням наявності набережних. Визначено принципові підходи архітектурно-ландшафтної організації міського до середовища набережних міст. Сформовано принципи архітектурно-ландшафтної організації міського середовища набережних міста Ужгорода.

Ключові слова: містобудівний потенціал, набережні, ландшафт міста, архітектурно-ландшафтна організація міського середовища.

У сучасному українському суспільстві, де відбувається стрімкий розвиток обласних міст, важливу роль відіграє організація міського простору як середовища існування людини. Важливе місце посідає міське середовище набережних, де виконуються безліч функцій, важливих для життєдіяльності населення: транзитна, культурна, торговельна, розважальна, рекреаційна тощо. Міський простір, який формується на межі водойми та міста, не тільки надає простір для роботи цих функцій, а одночасно формує зовнішній вигляд населеного пункту, прибережного ландшафту. Отже, під час формування набережних потрібно враховувати всі архітектурні, ландшафтні аспекти, включаючи як функціональну діяльність, так і стилістичну єдність панорам міста.

Виникає необхідність створення чіткої архітектурно-ландшафтної організації, яка б обслуговувала всі необхідні процеси та одночасно заповнювала естетичність середовища. Правильно організоване середовище набережних дасть змогу підвищити культурну та рекреаційну цінність міста, збільшити туристичний попит, розширити спектр функціональної діяльності міста.

В обласному центрі – Ужгороді, існує чотири, історично сформованих набережних, що мають попит у відвідувачів через зв'язок між містом та славеною річкою Уж. За офіційними даними, липова алея, яка огинає правий берег Ужу (набережні Незалежності та Студентська), – найдовша в Європі, закладена в 1928 р. Тут ростуть різні види декоративно-квітучих дерев, тому майже місяць квітне вся набережна Незалежності. Велика кількість процесів, що відбуваються під час взаємодії цих двох важливих ланок, потребує актуальної архітектурно-ландшафтної організації, що виконувала б всі необхідні функції.

На жаль, більшість набережних Ужгорода не відповідають вимогам, поставленим суспільством щодо до міського відкритого простору поруч з во-

доймою. Саме тому це питання є дуже актуальним для подальшого дослідження та розроблення проектної пропозиції архітектурно-планувальної організації набережної у Києві.

Мета дослідження – на основі вивчення існуючої ситуації набережних міста Ужгород, аналізу досвіду ландшафтного упорядкування міських набережних інших країн, дослідження можливостей перепланування урбанізованого середовища, розроблено принципи архітектурно-ландшафтної організації міського середовища, а саме набережних Ужгорода. Серед них важливе місце посідає міське середовище набережних, де відбувається безліч процесів, важливих для життєдіяльності населення. Організація набережних як відкритих громадських просторів міста може здійснюватися на загальних засадах, та одночасно враховувати особливості водних ресурсів [1].

На відміну від існуючих генеральних планів міст, в яких задано абстрактну схему вулиць різної категорії, фіксує планувальну структуру житлових кварталів і районів, екологічна концепція міста представляє відкриті громадські простори як русла міської активності, громадські міські функції, що зосереджують в собі об'єкти, звільняючи від них житлові квартали під час забезпечення близької, пішохідної доступності об'єктів громадського обслуговування. Формування системи відкритих громадських просторів міста можна бачити як архітектурний портрет міста в його історичному розвитку, як своєрідний структурно-планувальний каркас міста, що концентрує в собі активність міського життя, включений в системи пішохідного руху, зеленого каркаса і що виконує функції меж міської тканини – забудови.

Саме тому міське населення починає приділяти велику увагу рекреаційним зонам, які мають позитивний вплив на самопочуття людей, їх моральне та фізичне здоров'я. Але велика кількість таких зон у місті не лише розширює можливості відпочинку, а одночасно створює сприятливе міське середовище, яке візуально створює гармонію між архітектурними та ландшафтними об'єктами, де комфортно перебувати незалежно від зміни пір року.

Функціональні особливості набережних відіграють значну роль у формуванні відкритих просторів навколо водойм. На відміну від звичайної вулично-дорожньої мережі міста, для них характерним є формування рекреаційних, культурно-розважальних зон. Саме тому організація середовища набережних Ужгорода потребує великої уваги. Під час впадання в річку припливів утворюються стрілки, що є красивими, живописними місцями.

Набережні в містах – проїзди розташовані вздовж берегів і обмежені з одного боку міською забудовою або парком. Набережні як споруди виконуються зазвичай у вигляді підпірних стінок, рідше у вигляді наскрізної конструкції естакадного типу.

Запропонований каркас відкритих громадських просторів, доповнений найбільш значущими елементами вуличної мережі, віднесеними до другорядних, структурують тканину міської забудови, створюючи умови для формування сусідства і добросусідських стосунків в межах приватних зон житлового середовища, вільних від розміщення там громадських функцій. Концентрація громадських функцій в обрамленні кварталів забудови в межах вулич-

них просторів запропонованої системи забезпечує пішохідну доступність об'єктів громадського обслуговування для жителів усіх кварталів міста.

Крім того, створюється можливість реалізації принципу мозаїчності міського середовища: за функціональним її використанням, коли громадські та житлові зони наближені, але розділені; за характером використання міських просторів, частина яких сприяє скупченню і активному контакту людей в межах громадських зон, й інша частина, прихована за берегами русел міської активності, спокійна житлова зона приватного користування.

Запропонована система відкритих громадських просторів на основі набережних міста дає змогу шляхом архітектурно-ландшафтною реорганізації відкритих громадських просторів і їх ландшафтно-дизайнерського оформлення сформувати архітектурний портрет міста – відкриті для огляду і загального користування простори, в яких створені умови для розвитку культури вуличного спілкування людей.

Розвиток запропонованої системи відкритих громадських просторів міста припускає їх відповідне сценарне оформлення. Сценарне або сюжетне осмислення головних елементів каркасу відкритих просторів міста означає надання їм системної характерності за допомогою відповідної реорганізації вуличних просторів: відбувається те, що розосереджує функціональне насичення вузлів системи з розбіжністю функцій за її історичними радіальними напрямками – тут функціональне насичення домінує і формує собою лінійні функціонально насичені вузли, що супроводжуються зеленим оформленням; "зелена" тема панує по дугових руслах, і в зеленому потоці русел "плавають острови" функціонального змісту – малі вузли, або вузли малої концентрації функцій.

Схема тематичного розвитку відкритих громадських просторів міста зберігає принцип концентрації громадських функцій у вузлах; вузлові функціональні зони продовжені лінійними радіальними напрямками більшої концентрації і дуговими меншої концентрації; за дуговими елементами системи зберігається домінуюча рекреаційна функція, громадські структури "розчинені" в потоці "зеленої" теми, що реалізовується.

Таким чином, лояльно відносно початкової ситуації, шляхом еволюційних трансформацій концептуальної ідеї знайдено варіант тематичного, або сюжетного, розвитку відкритих громадських просторів міста, що видається оновленою традицією, результатом своєрідної "реставрації" архітектурного портрета набережних міста.

Матеріали і методика дослідження. Під час проведення натурних та аналітичних досліджень за основу використано метод системного підходу до аналізу основних характеристик різних типів набережних. Визначення компонентів міського ландшафту зроблено за формою логічно-просторове моделювання, функціонального моделювання, графоаналітичного аналізу. Детальну характеристику визначено за допомогою порівняльного аналізу проектування існуючих зарубіжних та вітчизняних набережних, опрацьовано та систематизовано праці з проектування набережних.

Згідно з обраною методикою, внаслідок проведення натурних досліджень виявлено значення візуального сприйняття силуетної забудови та гармонійного середовища набережних Ужгорода, виявлено принципи щодо ор-

ганізації міського простору набережних міст, проведено аналіз містобудівного потенціалу сучасних набережних міст, визначено принципи архітектурно-ландшафтною організації громадського міського середовища набережних міста Ужгород. Також одержано проектні рішення архітектурно-ландшафтною організації середовища набережної.

Отримані наукові результати дають змогу сформулювати основні підходи до подальшого розвитку створення нових складових набережних Ужгорода, а також досконаліше розробити їх функціональну організацію через впровадження нових принципів формування рекреаційних, культурних зон тощо. Розроблені пропозиції будуть корисні для подальших наукових досліджень у цій галузі та можливого використання в проектній діяльності.

Результати досліджень. Принципи архітектурно-ландшафтною організації міського середовища на набережних міста Ужгород у сфері соціального розвитку, стратегічний задум полягає в поліпшенні якості життя городян: безпека довкілля і свобода вибору і пересування, комфорт житла і обслуговування. У містобудуванні це передусім викликано структурними змінами самого місця існування людини. Так, традиційно моноцентрична модель міста, що базується на шоденних "приливах і відливах" основної маси населення (робота – будинок), поступово поступається місцем поліцентричної моделі, орієнтованої на індивідуальні форми зайнятості і спілкування, вільного вибору місць додатка праці, проживання, побуту і відпочинку.

Використання принципу традиційного символізму дасть змогу з одного боку, відображати культурну і традиційну спадщину народу, а з іншого – створювати міський ландшафт, що гармонійно вписується в рамки образу міжнародного (східноєвропейського) міста.

Європейське місто – це місто з європейськими умовами життя (свободи, рівні права, доступність та ін.), інтегроване в усіх відношеннях (культури, релігії, історії та ін.) з розвиненою інфраструктурою (мости, дороги, метро) і використанням підземного простору. Загалом, короткий опис пріоритетів покликаний доповнити і змінити широко відомі традиційні принципи архітектурно-планувальної організації території міста новими стратегічними тенденціями. До традиційних принципів, які необхідно зберегти і розвинути, можна віднести принцип сталого і безпечного розвитку міста.

Місто як складний організм знаходиться в постійному розвитку в просторі і зміні в часі.

Ми запропонували принципи для архітектурно-ландшафтного упорядкування Ужгорода. Принцип "незавершеності" означає, що на набережній будь-який акцент міського середовища не може бути остаточно вирішеним, а служить лише актором для створення відповідного союзу. Звичайно, це не означає повне виключення закінчених самодостатніх об'єктів і просторів, характерних для класичних образів. Просто будь-яка професійна ідеологія не може бути універсальною.

Принцип "осучаснення" простору – це збагачення його елементами часу. Сам розвиток міста – процес стадійний. Його ріст, ускладнення, перебування структури проходять від стадії до стадії зі зміною господарського, соціального, політичного статусу міста. Це не може відбуватися поза часом.

Війни, нескінченні руйнування відносять в небуття шедеври архітектури. Академік Д.С. Ліхачов писав, що втрати пам'ятників культури невідновні, бо вони завжди індивідуальні, завжди пов'язані з певною епохою і з визначеними майстрами.

У городян історично сформувалося і, розширення реконструктивних робіт, посилюється почуття цілісності міста, коли знос навіть рядової споруди порушує цілісність середовища, викликає у людей почуття втрати, відчуття "обривів" в історії міста.

Характерно, що залежно від того, що зберігається в процесі зміни історико-культурної спадщини, дедалі частіше виступають не одиничні споруди-пам'ятники і навіть не окремі ділянки міського середовища, що склалися, а загальна просторова побудова частини міста, що історично склалася. Г.І. Батіашвілі говорив так: "Структура старого міста – це вже пам'ятник" [2]. Міське середовище не є однорідним, воно швидко змінне. Відносно стійкі частини міського середовища включають історичні нашарування, що закріпилися в колективній самосвідомості. Ці елементи надають фізичному характеру міста особливі риси.

На додаток формам архітектури міського середовища, що історично склалися, додають затишний, єдиний і сучасний вид дизайнерські елементи, схильні до швидких змін; вони характеризують функціональний аспект середовища. Процес формування міського простору складається із таких етапів: проектування і будівництва, обживання, стабільної експлуатації, реконструкції.

На основі цих принципів та аналізу досвіду проектування набережних було визначено принципи архітектурно-ландшафтної організації міського середовища на набережних міста Ужгород: комплексної реконструкції, екологічності, функціонального розподілу, доступності та інформативності, принцип пріоритетного збереження історичної спадщини.

Отже, визначено принципи, які є основою для проектування Київської набережної в місті Ужгород.

Висновки. Досліджено архітектурно-планувальну організацію міського середовища набережних Ужгорода, визначено містобудівний потенціал території набережних, архітектурно-художні особливості містобудівної тканини міста.

Отже, на основі аналізу існуючої ситуації на набережних Ужгорода, було: досліджено формування набережних Ужгороду, надано порівняльну характеристику існуючого стану набережних Ужгорода, визначено чинники формування архітектурно-планувальної організації середовища набережних, досліджено проектні пропозиції набережних міста, проаналізовано загальні принципи розробки й етапи формування міських просторів, сформульовано принципи архітектурно-ландшафтної організації міського середовища набережних міста Ужгород.

Література

1. Яременко Н.М. Архітектурно-планувальна організація прибережної забудови приморських міст України (на прикладі м. Одеса) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. архіт.: спец. 18.00.01 / Н.М. Яременко; Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. – К., 2007. – 20 с.

2. Колбовский Е.Ю. Ландшафтное планирование : учебн. пособ. [для студ. ВУЗов] / Е.Ю. Колбовский. – М. : Изд. центр "Академия". 2008. – 336 с.

Бут Н.К. Принципы архитектурно-планировочной организации набережных Ужгорода

Проведен анализ и определенный градостроительный потенциал набережных городских территорий. Исследованы мировая и отечественная организация городской среды с учетом территорий набережных. Определены принципиальные подходы архитектурно-ландшафтной организации городской среды набережных городов. Сложившиеся принципы архитектурно-ландшафтной организации городской среды набережных города Ужгород.

Ключевые слова: градостроительный потенциал, набережные, ландшафт города, архитектурно-ландшафтной организации городской среды.

But N.K. Principles architectural-planning organization waterfronts of Uzhgorod

The analysis of urban development and the specific potential of waterfronts in urban areas. Investigated the global and domestic organization of the urban environment, taking into account the embankments of territories. Defined fundamental approaches architectural and landscape organization of the urban environment urban waterfronts. The established principles of architectural and landscape organization of the urban environment waterfront city of Uzhgorod.

Keywords: urban development potential, the quays, the city's landscape, architectural and landscape organization of the urban environment.

УДК 712.581(091)

Доц. К.М. Гамалія, канд. іст. наук –
Київський НУ культури і мистецтва

ЗЕЛЕНА ВЕРТИКАЛЬ У ВЕКТОРІ ЧАСУ

На підставі перегляду й аналізу літературних відомостей показано, що метод вертикального озеленення існував у садово-парковому мистецтві від його зародження до сьогодення і має очевидні перспективи застосовування в майбутньому. Розглянуто розвиток вертикального озеленення від найдавніших часів до сучасних тенденцій на межі тисячоліть.

Ключові слова: садово-паркове мистецтво, дизайн, вертикальне озеленення, естетика, утилітарність.

Історію садово-паркового мистецтва досліджували багато авторів у різних країнах світу. Видані ними праці стосуються різних проблем: розвитку паркобудівництва у загальносвітовому аспекті [1-5] та в межах окремих країн [6-10], стильових особливостей садово-паркового дизайну [11-13], мистецтва створення садів і парків [14-16]. Проте багатопланові історичні дослідження цих проблем не вичерпують всієї різноманітності їхніх проявів. Садово-паркове мистецтво є своєрідним синтезом садівництва, архітектури, живопису, літератури, релігії, філософії. На кожному етапі свого існування воно активно сприймає наукові та практичні досягнення відповідної йому епохи, що віддзеркалюється у садово-паркових композиціях, у особливостях побудови їхнього простору [12]. Згідно з П.О. Флоренським, всю культуру можна розглядати як діяльність, спрямовану на організацію простору, яка, виступаючи як єдність всіх видів мистецтва, досягається значною мірою за рахунок одиниць прийомів [17]. Одним із прийомів організації садово-паркового прос-